

*Попова А. О.,**аспірант кафедри аграрного, земельного та екологічного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ ВІД ЗАБРУДНЕННЯ НЕБЕЗПЕЧНИМИ РЕЧОВИНАМИ В УКРАЇНІ

Анотація. Статтю присвячено історичному аспекту розвитку законодавства щодо правової охорони земель від забруднення небезпечними речовинами. Здійснено аналіз законодавства, що діяло на теренах України, починаючи з XI і до початку XXI століття.

Ключові слова: історичний аспект, небезпечні речовини, правова охорона земель, забруднення.

Постановка проблеми. Дбайливе ставлення до землі може виникати і розвиватися тільки при дотриманні певних умов. На всіх етапах свого розвитку людина була тісно пов'язана із землею. Непомірне використання людиною земельних ресурсів, економічні наслідки науково-технічного прогресу перетворилися на найактуальніші проблеми сьогодення. Так, дослідження генезису правових норм щодо правової охорони земель від забруднення небезпечними речовинами дають змогу щодо пошуку нових способів для розв'язання та вирішення проблеми, що стосується правової охорони земель від забруднення небезпечними речовинами. Тому дослідження питання про історичні аспекти розвитку правової охорони земель від забруднення небезпечними речовинами в Україні є актуальними і в теоретичному, і в практичному значенні. Справедливо та виправдано визначає відомий юрист-вчений Г. Ф. Шершеневич: «Поняття людини самі складають продукт історичного розвитку. Для того, щоб оцінити значення здобутих сучасними знаннями теоретичних понять та поставлених сучасним життям практичних цілей, необхідно співвіднести їх з поняттями та цілями інших епох» [1, с. 132].

Мета статті полягає в дослідженні історичних аспектів розвитку законодавства щодо правової охорони земель від забруднення небезпечними речовинами.

Виклад основного матеріалу. Окремі аспекти цієї проблематики досліджували такі вчені: В. І. Андрейцев, Г. І. Балюк, А. Г. Бобкова, М. М. Бринчук, А. П. Гетьман, О. Л. Дубовик, Ю. Г. Жариков, І. І. Каракаш, О. С. Колбасов, В. В. Костицький, М. В. Краснова, С. М. Кравченко, П. Ф. Кулинич, Н. Р. Малишева, В. І. Семчик, Ю. С. Шемшученко, М. В. Шульга та інші. Необхідно звернути нашу увагу на те, що комплексного та єдиного дослідження цієї проблеми немає.

Найбільш яскравою серед правових пам'яток Київської Русі є «Руська Правда», яка являла собою звіт давньоруського звичаєвого права в епоху Київської держави та феодальної роздрібленості. Так, «Руська Правда» зберегла інформацію про розподіл земель за видами угідь (дворові, орні землі, пусто-порожні, мисливські угіддя), але не розподіляла їх за якісними характеристиками. На мою думку, на відсутність спеціальних знань і потреби в них у першому зводі законів «Руської Правди» вплинув той факт, що усі землі були родючими, на це вказував їх якісний стан. Проте більшість статей «Руської Правди» на той час стояли на охороні приватної власності на землю. Так, наприклад, ст. 34 Короткої редакції «Руської Правди» передбачала штраф у розмірі 12 гривень за псування межового знаку:

«А иже между переореть либо перетес, то за обиду 12 гривне» [2, с. 27].

У кінці XIII – початку XIV ст. на території Київської Русі існувало приблизно п'ятдесят князівств. У 1320 р. ці князівства об'єдналися з Литовським князівством (за винятком Галичини). Позитивним було те, що в цей період на Україні-Русі «Руська Правда» мала чинність основного закону. Так, поряд з раніше досліджуваними джерелами права, які діяли на території України, з'явилися нормативні акти польсько-литовського походження. Наприклад, на територію нашої держави поширювалися положення «Уставу на волоки» 1528 р. та Литовського статуту 1529 року. Розподіл земель за їх станом та якістю можна зустріти в «Уставі на волоки» 1528 р., а саме в статті 16 регламентувалося, що за оброблення земельних ділянок (в залежності від їх якості та ступеня забруднення) встановлювалося різне винагородження: «з волоки сеножатное, где могут быти дрова и проробки, з сеножати добрые – 50 грошей, а з середние – 30 грошей, а с подлые – 20 грошей, а з велми подлые, болотливые або песковатые – 15 грошей» [2, с. 57].

Отже, з цього випливає, що «подлыми, велми подлыми, болотливими та песковатыми» волоками є землі, що вже забруднені, і це, безумовно, вплинуло на їхні якісні показники. Оброблення таких земель було найважливішою справою для селян. Так, на мою думку, на це вплинуло і визначення найменшої грошової суми для селян-кріпаків, яке стало причиною для ще більшого забруднення земель.

Для того щоб перешкодити цьому, Литовський статут 1529 р. встановив у розділі восьмому вимоги щодо регулювання земельних відносин: володілець землі, що протягом трьох років жив із цієї землі, мав право пред'явити позов навіть проти власника, якщо той завдав збитків землі [3, с. 44].

У період Національно-визвольної війни 1648–1654 рр. для регулювання поточних відносин, у тому числі і земельних, мало значення гетьманське законодавство (Гетьманські універсали). Так, у Березневих статтях 1654 р. закріплюється існування того правового ладу, який сформувався на той період в Україні. Після їх підписання Б. Хмельницьким Україна до 1917 р. стала входити до складу Росії як невід'ємна її частина.

Окремі норми щодо правової охорони земель ми знаходимо в актах царської влади. Так, вже в середині XVII ст. у Валуовому наказі царя Михайла Федоровича для писарів та підданих, які були уповноважені на писцові межування, знайшли своє відображення норми права щодо стимулювання охорони та раціонального використання земель сільськогосподарського призначення в залежності від їх стану та рівня родючості: «Окремо описувати орні землі, які заросли лісом, надавати на них пільги в усіх державних податях строком на 15 років; на ділянки, які заросли чагарником, – 10 років, на чисті перелogi, – 5 років для того, щоб стимулювати їх освоєння і раціональне використання» [5, с. 8].

Однак, найбільш ефективні заходи, що мали безумовне та безпосередньо пряме відношення до збереження якості та родючості землі, були розпочаті Петром I, який видав у 1722 р.

Указ, що закріплював: «Ліси вирубати лише на гнилісній місцевості, а не на болотах та сухих ґрунтах» [1, с. 144].

Окремі норми щодо правової охорони земель містилися і в Жалувальній грамоті містам Катерини II (1785 р.). У ній було закріплено обов'язкове будівництво міст лише за затвердженим планом (ст. 1) та конкретними нормативами використання міських земель [3, с. 45].

Найбільших змін землекористування в Україні зазнало у 20-х роках XIX століття внаслідок бурхливого промислового росту, розвитку машинного виробництва, внаслідок чого еродовані і забруднені небезпечними речовинами землі стали займати значну територію країни. Якщо в 1825 р. в Україні налічувалося 649 підприємств, то з 1825 по 1858 рр. їхня кількість збільшилася в чотири рази. У 1854 р. тільки на території Слобідської України функціонувало 243 промислових підприємств (у 1825 р. їх було лише 76) [4, с. 257].

Проголошення селянської реформи 1861 р. поклато початок формуванню земельного законодавства. Положенням від 19 лютого 1861 р. усі землі губерній були поділені на три смуги: перша – нечорноземна, друга – чорноземна, третя – степова [5, с. 44]. З цього ми припускаємо, що це Положення закріпило розподіл земель у залежності від їх якості та стану. Разом з тим реформою 1861 р. ще більше були покращені і вдосконалені певні умови для швидкого розвитку промислового капіталізму, обумовленого попитом на продукцію чорної металургії та машинобудування, кам'яне вугілля, залізну руду. Так, в Україні в 1900 р. налічувалося 5301 промислових підприємств з кількістю працюючих у кожному близько і понад 16 чоловік [4, с. 280]. З цього ми робимо висновок, що вся ця господарська діяльність тільки сприяла ще більшому забрудненню земель небезпечними речовинами.

Нові реформи, які були запропоновані та здійснені урядом П. Столипіна, надали змогу отримати селянам статус приватного власника. Були прийняті основні документи реформи: Указ від 9 листопада 1906 р. «Про новий пільговий порядок виділу з общини», Закон Державної думи від 14 червня 1910 р., Закон про землевпорядкування від 24 травня 1911 р. Цими актами були визначені принципи положення земельних перетворень, а система землевпорядних комісій, створених Указом від 4 березня 1906 р., стала головним виконавцем столипінського земельного законодавства [6, с. 42].

Наступний етап розвитку земельного законодавства тісно пов'язаний з подіями 1917 р.: громадянська війна і військова інтервенція принесли величезні страждання народу та знищили господарське життя країни. Держава не розпоряджалася промисловими товарами для обміну на продукти сільського господарства, і це не давало можливості отримати їх засобами товарообігу. Тому одним із перших законодавчих актів Радянської влади в галузі земельних відносин був ленінський Декрет «Про землю», який поклав початок виникненню та розвитку в нашій країні зовсім нової галузі – радянського земельного права. На III Всеросійському з'їзді Ради, що відбувся 26–27 жовтня (8–9 листопада) 1917 р. проголошувалось, що вся власність на землю скасовувалась та передавалася трудовому народу – бідним селянам. У цьому Декреті були описані основні умови землеволодіння, землекористування та переходу земель до державної власності, але ні слова не було сказано щодо її правової охорони і раціонального використання [7, с. 43]. Отже, у Декреті «Про землю» була проголошена націоналізація земель. Цей Декрет створив та визначив основу для всього земельного фонду Радянської держави і подальшого земельного законодавства.

Так, Закон «Про соціалізацію землі» став прямим продовженням Декрету «Про землю». Відповідно до ст. 20 Закону

«Про соціалізацію землі» регламентувалося, що окремими ділянками землі для здійснення сільського виробництва могли користуватися: держава в особі органів Радянської влади, громадські організації, сільськогосподарські комуні і товариства, окремі сім'ї та особи [8, с. 26]. Крім цього, зазначеною статтею цього Закону було встановлено, що земельними ділянками можуть користуватися для суспільних і особистих потреб з метою забудови органи Радянської влади, громадські організації, окремі сім'ї та особи (якщо забудова не є засобом отримання прибутку), торгівельно-промислові і транспортні підприємства (з особливого дозволу та під контролем радянської влади) [5, с. 96].

Положенням «Про земельні комітети та про регулювання ними сільськогосподарських відносин» від 4 грудня 1917 р. була затверджена Інструкція «Про регулювання земельними комітетами земельних і сільськогосподарських відносин», яка закликала селян перейти від боротьби за землю до її колективної обробки, до використання досягнень науки і техніки.

Землі всенародного земельного фонду Інструкція розділила на дві категорії: 1) землі спеціальної культури та промислового значення, які не підлягали роздробленню (сади і розсадники, зернові господарства, розплідники племінної худоби, кінські заводи, орно-промислові господарства, які вирощують цукрові буряки, тютюн, хміль, а також дослідні та експериментальні поля та ділянки, поля сільськогосподарських та інших учбових закладів; 2) землі, які підлягали розподілу в користування на рівних трудових началах (до них відносились землі, які не мали спеціального і промислового значення) [8, с. 15].

Таким чином, усі землі розподілялися на певні категорії в залежності від їх промислового значення, що безпосередньо вказувало на той факт, що держава та суспільство сприймало землю тільки як фактор виробництва, тобто для промислової та господарської діяльності людини.

У 1922 р. в Україні вперше була здійснена кодифікація земельного законодавства. Резолюцією третьої сесії ВУЦИК від 25 жовтня 1922 р. був ухвалений Кодекс законів про землю. Цей Кодекс було затверджено постановою VII Всеукраїнського з'їзду Рад 14 грудня 1922 р.

Відображаючи політичні й економічні реалії того часу, в Україні вперше була здійснена кодифікація земельного законодавства в 1922 р. Так, Резолюцією третьої сесії ВУЦИК від 25 жовтня 1922 р. був ухвалений Кодекс законів про землю. Цей Кодекс також закріплював націоналізацію землі й скасування приватної власності на неї, забороняв купівлю-продаж та інші угоди, пов'язані з відчуженням землі. Усі громадяни, незалежно від статі, віросповідання та національності, наділялися правом на одержання землі в користування безоплатно [9, с. 15].

Однак, у цьому Земельному кодексі УРСР не приділялося належної уваги врегулюванню проблеми щодо правової охорони земель і, як наслідок, правовій охороні земель від їх забруднення небезпечними речовинами, а, навпаки, сприяло ще більшому забрудненню земель небезпечними речовинами, що прискорило процеси їхньої деградації. Отже, виходячи з вищевикладеного, зробимо висновок про те, що прийнятий у 1922 р. Земельний кодекс УРСР мав економічну і політичну (а не екологічну) спрямованість. І, як наслідок цього, вже в 30-ті роки в СРСР і в радянських республіках, включаючи УРСР, відбулися кардинальні зміни в державі, які були пов'язані із швидким та інтенсивним розвитком промисловості, транспорту, енергетики, містобудівництва і сільського виробництва. Усі ці види діяльності людини, які слугували прогресом для суспільства, стали основними та головними джерелами забруднення земель небезпечними речовинами.

Так, в Положенні «Про Всесоюзний фонд», який був прийнятий 27 березня 1937 р., визначалось, що об'єм і спосіб добування корисних копалин та ступінь техногенного забруднення земель небезпечними речовинами були засекречені [7, с. 44]. А в Конституції СРСР 1936 р. та в Конституції УРСР 1937 р. ще не знайшли своє відображення норми права, які регулювали питання щодо правової охорони земель від антропогенного і техногенного навантаження з боку людини [2, с. 479]. Так, у воєнний та повоєнний період також не приділялося значної уваги правовій охороні земель, як наслідок – і правовій охороні земель від забруднення небезпечними речовинами.

Таким чином, на цей період земля розглядалася лише як основний засіб виробництва, який не має здатності до виснаження.

Усвідомлення державою і суспільством того, що земельні ресурси мають здатність до виснаження та забруднення, призвело до того, що перед ними виникло та гостро постало питання про раціональне використання земель та їх охорону. Сутність цієї задачі полягала, з однієї сторони, у тому, щоб правильно визначити господарське цільове призначення тієї чи іншої земельної ділянки, маючи на увазі її використання для досягнення найбільшої користі для суспільства. З іншої сторони, раціональне використання землі полягає в досягненні найбільш корисного ефекту від експлуатації земельної ділянки [10, с. 9].

Так, у період 1957–1963 рр. в усіх союзних республіках були прийняті закони про охорону природи. У них був наведений перелік об'єктів природи, які підлягали охороні, та визначені організаційно-правові норми за порушення правил природокористування і природоохорони. Прийнятий Закон Української РСР «Про охорону природи Української РСР» від 30 червня 1960 р. визначив, що охорона природи полягає в збереженні, раціональному використанні, розширеному відтворенні природних ресурсів, серед яких в першу чергу виділив земельні ресурси. В інтересах правової охорони земель від забруднення небезпечними речовинами на законодавчому рівні заборонялась така господарська діяльність, яка могла шкідливо вплинути на стан і якість земель [3, с. 53].

Отже, відродження та злет наукових ідей, присвячених проблемам охорони довкілля, у тому числі правової охорони земель від забруднення небезпечними речовинами, пов'язані з прийняттям у 60-х роках ХХ ст. комплексних законів про охорону природи в союзних республіках колишнього СРСР.

ЦК КПРС та Рада Міністрів СРСР у березні 1967 р. прийняли Постанову «Про невідкладні заходи щодо захисту ґрунтів від вітрової та водної ерозії». Цією Постановою правова охорона земель визначена найважливішою справою, яка має державне значення і стає міцною базою науково обґрунтованого планування [11, с. 29].

Отже, у результаті виникнення загрози глобальної кризи в природі, земельне законодавство почало розвиватися в напрямку екологізації. Так, 1 липня 1969 р. набули законної сили Основи земельного законодавства СРСР і радянських республік, які були затверджені на п'ятій сесії Верховної Ради СРСР сьомого скликання 13 грудня 1968 р. Вони засвідчили на всесоюзному рівні свідоме та дбайливе ставлення нашого суспільства до природних ресурсів, перш за все це стосується земельних ресурсів. Так, опрацьовані документи виявили, що правовій охороні земель приділили особливу увагу. Основи земельного законодавства СРСР і радянських республік вперше в ст. 13 на всесоюзному законодавчому рівні закріпили обов'язкову вимогу до промислових і будівельних підприємств, організацій та установ не допускати забруднення земель виробничими, іншими видами відходів та стічними водами [3, с. 54].

Таким чином, саме цей документ став базою для прийняття нового Земельного кодексу УРСР та докорінно змінив парадигму землекористування. З цього моменту підприємства, установи та організації були зобов'язані не допускати забруднення земель виробничими та іншими відходами, а також стічними водами.

Другий Земельний кодекс УРСР був прийнятий 8 липня 1970 р. і введений у дію 1 січня 1971 р. У цьому Кодексі вперше в главі 6 знайшли своє відображення правові норми, що стосувалися правової охорони земель, які забруднені небезпечними речовинами. Так, у ч. 1 ст. 30 цього нормативно-правового акту регламентувалося, що промислові та будівельні підприємства, організації та установи зобов'язані не допускати засмічення та забруднення сільськогосподарських та інших земель виробничими та іншими відходами, а також стічними водами. Крім того, ч. 2 ст. 30 доповнює та розширює вимоги ч. 1 ст. 30 ЗК УРСР щодо забруднення земель небезпечними речовинами, відображаючи їх у наступному: «Підприємства, організації та установи, які виробляють або застосовують у виробництві отруйні речовини та отрутохімікати, зобов'язані вживати заходів для запобігання їх шкідливого впливу на землю» [12].

Звернемо нашу увагу безпосередньо на те, що за порушення законодавства про охорону земель також була встановлена юридична відповідальність. Так, Указом Президії Верховної Ради СРСР «Про адміністративну відповідальність за порушення земельного законодавства» від 14 травня 1970 р. передбачалась юридична відповідальність у вигляді штрафу, який стягувався в адміністративному порядку за такі порушення: псування сільськогосподарських та інших земель, забруднення земель виробничими та іншими відходами та стічними водами; невиконання обов'язкових заходів щодо покращення земель та охорони ґрунтів від вітрової, водної ерозії та інших процесів, що погіршують стан ґрунтів, у розмірі до 100 карбованців [11, с. 47].

Вперше на конституційному рівні в Радянській державі знайшли своє відображення норми щодо правової охорони земель у Конституціях СРСР і УРСР 1978 р. Так, наприклад, у ст. 18 Конституції СРСР закріплюється, що в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь у СРСР здійснюються необхідні заходи для охорони і науково обґрунтованого та раціонального використання землі. Так, ідентичний зміст цієї статті ми бачимо і в Конституції УРСР [2, с. 656].

У період активних земельних перетворень, починаючи з 1990 р., були здійснені значні кроки в області правового регулювання охорони земель. Спочатку в Основах земельного законодавства СРСР і союзних республік від 28 лютого 1990 р., а потім і в Земельному кодексі УРСР від 18 грудня 1990 р. була закріплена глава 6 «Охорона земель і підвищення родючості ґрунтів» [14]. Слід зазначити, що нова редакція Земельного кодексу України була прийнята 14 березня 1992 р. Так, ст. 85 цього кодексу закріпила порядок визначення ГДК хімічних, радіоактивних та інших небезпечних речовин у ґрунті [15].

З проголошенням незалежності України в нашій країні приймається низка нормативно-правових актів, які мають безпосередній вплив на розвиток і формування інституту правової охорони земель у незалежній та суверенній державі. Конституцією України, яка була прийнята 28 червня 1996 р., проголошувалось у ст. 14, що земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. 25 жовтня 2001 р. Верховною Радою України був прийнятий новий Земельний Кодекс України, який набрав чинності 1 січня 2002 р. Інститут правової охорони земель знайшов своє відображення в розділі VI зазначеного нормативно-правового акту.

Вперше права охорона земель від забруднення небезпечними речовинами була виділена в окрему ст. 167 Земельного кодексу України, яка має назву «Охорона земель від забруднення небезпечними речовинами» [16]. Так, на виконання вимог ЗК України 19.06.2003 р. був прийнятий Закон України «Про охорону земель», у якому міститься ст. 45 із ідентичною назвою [17].

Висновки. Аналіз та дослідження історичного матеріалу дає підстави визначити і запропонувати такі етапи історико-правового розвитку законодавства щодо правової охорони земель від забруднення небезпечними речовинами:

– Перший етап розвитку законодавства в XI–XIV ст. відзначався тим, що земля підлягала лише правовій охороні в межах охорони права власності на землю і була спрямована лише на охорону приватної власності.

– Другий етап розвитку законодавства XVI–XIX ст. характеризується зародженням окремих норм, що стосуються правової охорони земель від забруднення небезпечними речовинами, незважаючи на те, що здійснювалися в межах права власності на землю.

– Третій етап тривав з грудня 1917 р. і до 1960 р. Земельне законодавство цього етапу відображало більш економічну і політичну спрямованість, а не екологічну.

– Четвертий етап розпочався з 60-х рр. XX ст. і продовжувався до 1991 р. Цей період характеризується початком закріплення правової охорони земель від забруднення небезпечними речовинами, як на всесоюзному, так і на державному рівні.

– П'ятим є сучасний етап історичного розвитку законодавства у сфері правової охорони земель від забруднення небезпечними речовинами, він бере свій початок з 1991 р. і триває до сьогодні.

Література:

1. Ибрагимов К.Х. Некоторые особенности первого этапа в истории земельного права России (X- середина XIX в) в контексте охраны и рационального использования земель сельскохозяйственного назначения / К.Х. Ибрагимов // Политика и общество. – 2006. – № 4. – С. 132–145.
2. Гончаренко Д.В. Хрестоматія з історії держави і права України / [Д.В. Гончаренко, О.Д. Святоцький]; за ред. В.Д. Гончаренка. – К. : Ін Юре, 2003. – 800 с.
3. Оверковська Т.К. Правові засади охорони земель від забруднення та псування в Україні : [монографія] / Т.К. Оверковська ; Вінниц. нац. агр. ун-т. – В. : ПП«Едельвей і К», 2010. – 220 с.
4. Рогожин А.Й. Історія держави і права України у 2 ч. / А.Й. Брик. – К. : Ін Юре, 1996. – Ч. 1. – 359 с.

5. Комов Н. Земельные отношения и землеустройство в России / [Н. Комов, А. Родин]; за ред. В. Алакоза. – М., 1995. – 450 с.
6. Каракаш І.І. Становлення та розвиток природноресурсового законодавства і права в Україні / І.І. Каракаш // Природноресурсове право України : [навч. посіб.] / за ред. І.І. Каракаша. – К. : Істина, 2005. – 42 с.
7. Нигматов А.Н. Правовая охрана земель в Узбекистане: вчера, сегодня и завтра / А.Н. Нигматов // Экологическое право. – 2003. – № 3. – С. 43–47.
8. Абыкеева А. Земельное право в первые годы Советской власти (1917–1918 гг.) / А. Абыкеева. – М. : «Знание», 1960. – 37 с.
9. Семчик В. Земельне право України як галузь науки та навчальна дисципліна / В. Семчик // Право України. – 2012. – № 7. – С. 12–21.
10. Колбасов О.С. Новый земельный закон СССР / О.С. Колбасов. – М. : «Знание», 1969. – 33 с.
11. Жариков Ю.Г. Новый Земельный кодекс РСФСР / Ю.Г. Жариков. – М. : «Знание», 1971. – 54 с.
12. Земельний Кодекс УРСР від 8 липня 1970 року № 2874–VII // Відомості Верховної Ради. – 1970. – № 29. – Ст. 205.
13. Земельний кодекс Української РСР від 18 грудня 1990 року № 562–XII // Відомості Верховної Ради УРСР –1991. – № 10. – Ст. 99.
14. Земельний кодекс України від 13 березня 1992 року № 2196–XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 25. – Ст. 354.
15. Земельний Кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768–III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27.
16. Про охорону земель : Закон України від 19.06.2003 № 962–IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 349.

Попова А. А. Исторические аспекты развития законодательства по правовой охране земель от загрязнения опасными веществами

Аннотация. Статья посвящена историческому развитию законодательства по правовой охране земель от загрязнения опасными веществами. Автором был проведен анализ законодательства, которое действовало на территории Украины с XI и до начала XXI века.

Ключевые слова: исторический аспект, опасные вещества, правовая охрана земель, загрязнение.

Popova A. Historical aspects of the legislation about legal protection of land from contamination by hazardous substances

Summary. This article is devoted to historical aspects of the legislation about legal protection of land from contamination by hazardous substances. Author made analyze of legislation which it was validating from XI to XXI centuries.

Key words: historical aspect, hazardous substances, pollution, legal protection of land.